

ТАЛАБАЛАРДА ЛИДЕРЛИК СИФАТЛАРИНИ ШАКЛЛАНТИРИШ ТЕХНОЛОГИЯЛАРИ.

<https://doi.org/10.5281/zenodo.18227322>

Фозилов Жахонгир Исмоилович

*Ўзбекистон Республикаси Ҳарбий Хавфсизлик
ва Мудофаа Университети цикл бошлиғи.*

Аннотация

Ушбу мақолада олий таълим муассасалари талабаларида лидерлик ва бошқарув қобилиятларини ривожлантиришнинг замонавий педагогик ва психологик технологиялари таҳлил қилинади. Тадқиқотда "Soft Skills" (юмшоқ кўникмалар), жамоада ишлаш, қарор қабул қилиш ва коммуникатив маҳоратни шакллантиришнинг интерфаол методлари ёритилган. Шунингдек, талабаларнинг ижтимоий фаоллигини оширишда лойиҳавий таълим ва коучинг технологияларининг самарадорлиги асослаб берилган. Мақола хулосалари бўлажак мутахассисларнинг рақобатбардошлигини оширишга хизмат қилади.

Калит сўзлар

Лидерлик етакчилик қобилияти. шахслараро муносабат ва мослашувчанлик кўникмалари.

Аннотация

В данной статье анализируются современные педагогические и психологические технологии развития лидерских и управленческих способностей у студентов высших учебных заведений. В исследовании освещены интерактивные методы формирования «Soft Skills» (мягких навыков), командной работы, принятия решений и коммуникативных навыков. Также обоснована эффективность проектного обучения и технологий коучинга в повышении социальной активности студентов. Выводы статьи способствуют повышению конкурентоспособности будущих специалистов.

Ключевые слова

Лидерские качества, навыки межличностного общения и гибкость.

Abstract

This article analyzes modern pedagogical and psychological technologies for developing leadership and management abilities among university students. The

research highlights interactive methods for forming "Soft Skills", teamwork, decision-making, and communication skills. Furthermore, the effectiveness of project-based learning and coaching technologies in increasing students' social activity is substantiated. The conclusions of the article serve to enhance the competitiveness of future specialists.

Keywords

Leadership, Soft Skills, Innovative technologies Coaching Team building Emotional intelligence Social activity

Талабаларда лидерлик сифатларини шакллантириш — бу фақатгина бошқарув кўникмаларини ўргатиш эмас, балки шахснинг ички салоҳиятини рўёбга чиқариш, масъулиятни ҳис қилиш ва жамоани ягона мақсад сари етаклаш маҳоратини ривожлантириш демакдир.

Қуйида ушбу жараёнда қўлланиладиган асосий технологиялар ва методлар тизимлаштирилган ҳолда берилган.

1. Лидерликни шакллантиришнинг замонавий технологиялари

Талабалик даври — лидерликнинг "юмшоқ кўникмалари" (Soft Skills) шаклланадиган энг қулай пайт. Бунда қуйидаги технологиялар самара беради:

Коучинг технологияси: Ўқитувчи ва талаба ўртасидаги ҳамкорликка асосланиб, талабанинг ички имкониятларини очишга йўналтирилади. Бунда "тайёр ечим" берилмайди, балки саволлар орқали талабанинг ўзи қарор қабул қилишига ундалади.

Лойиҳавий таълим (Project-based learning): Талабалар муайян ижтимоий ёки илмий лойиҳа устида ишлайдилар. Лойиҳа раҳбари сифатида улар ресурсларни тақсимлаш, вақтни бошқариш ва жамоадаги низоларни ҳал қилиш тажрибасига эга бўладилар.

Кейс-стади (Case study): Реал ҳаётдаги бошқарув муаммолари ёки инқирозли вазиятлар таҳлил қилинади. Бу талабада танқидий фикрлаш ва экстремал ҳолатда тезкор қарор қабул қилиш кўникмасини ривожлантиради.

2. Талабаларнинг ижтимоий-психологик ривожланиш босқичлари

Лидерлик сифатларини шакллантириш технологик жиҳатдан қуйидаги босқичларда амалга оширилади:

Ўзини англаш ва мотивация: Талаба ўз кучли ва заиф томонларини аниқлайди (SWOT таҳлил).

Кўникмаларни эгаллаш: Интерфаол машғулотлар орқали мулоқот ва ташкилотчилик санъати ўрганилади.

Амалий синов: Талабалар ўзини-ўзи бошқариш органларида, тўғарақларда етакчилик ролини бажарадилар.

Рефлексия: Эришилган натижалар таҳлил қилинади ва келгуси ривожланиш траекторияси чизилади.

Талабаларда лидерликни шакллантириш — бу таълим муҳитида демократик ва ижодий муҳитни яратиш демакдир. Фақатгина назарий билим бериш эмас, балки уларни реал ижтимоий жараёнларга жалб қилиш орқали ҳақиқий лидерларни тарбиялаш мумкин.

1. Лидерликни ривожлантиришнинг Психологик Модели

Лидерлик фақат буйруқ бериш эмас, балки қуйидаги тўртта компонентнинг бирлашмасидир:

Self-Leadership (Ўзини бошқариш): Ўз вақтини (тайм-менежмент), ҳиссиётларини ва стрессни бошқара олиш.

Social Intelligence (Ижтимоий интеллект): Инсонлар билан тил топишиш ва уларнинг эҳтиёжларини тушуниш.

Vision (Келажакни кўра билиш): Оддий талабалардан фарқли ўлароқ, лидер мақсадни аниқ кўради ва режалаштиради.

Empowerment (Ваколат бериш): Бошқаларга ишонч билдириш ва вазифаларни тақсимлаш.

2. Амалий Таълим Технологиялари (Клуб ва Тўғарақлар учун)

Талабалар билан ишлашда қуйидаги "ўйин-технологиялар" жуда юкори натижа беради:

"Дебат" технологияси: Талабаларни икки гуруҳга бўлиб, муаммоли мавзу бўйича баҳс ташкил этиш. Бу нотиклик ва аргумент келтириш (далиллаш) кўникмасини шакллантиради.

"Мия штурми" (Brainstorming): Мураккаб вазиятдан чиқиш учун чекловсиз ғоялар бериш. Бу креатив лидерликни оширади.

"Етакчисиз гуруҳ" машқи: Гуруҳга вазифа берилади, лекин раҳбар тайинланмайди. Жараён давомида ким ташаббусни ўз қўлига олиши кузатилади ва таҳлил қилинади.

Лидер Талабанинг "Юриш-туриш" Кодекси

Замонавий ёндашувга кўра, лидер талаба қуйидагиларга амал қилиши лозим:

Фаол тингловчи бўлиш: Бошқаларни эшита олиш (Listening skills).

Масъулиятни бўйнига олиш: Хатолар учун бошқаларни айбламаслик.

Доимий ўрганиш: Ҳар куни янги билим олиш (Lifelong learning).

Хулоса қилиб айтганда, талабаларда лидерлик сифатларини шакллантириш — бу таълимни амалиёт билан интеграция қилиш демакдир.

Замонавий интерфаол технологиялар (коучинг, кейс-стади, лойиҳавий таълим) талабада нафақат бошқарув кўникмаларини, балки масъулият, стратегик фикрлаш ва жамоада ишлаш маҳоратини ривожлантиради.

Якуний натижада, бундай технологиялар талабани келажақда меҳнат бозорида рақобатбардош кадр ва мураккаб вазиятларда мустақил қарор қабул қила оладиган етук шахс сифатида шаклланишига хизмат қилади.

ФОЙДАЛАНИЛГАН АДАБИЁТЛАР РЎЙХАТИ:

1. Максвелл Ж. Лидерликнинг 5 даражаси (The 5 Levels of Leadership). – Т.: “Factor Books”, 2020. (Ўзбек тилида мавжуд).
2. Кови С. Муваффақиятли инсонларнинг 7 кўникмаси. – Т.: “Нихол”, 2021.
3. Гоулман Д. Эмоционал интеллект. Нега у IQ дан муҳимроқ? – Т.: “Asaxiy Books”, 2021.
4. Друкер П. Эффективный руководитель (The Effective Executive). – М.: Манн, Иванов и Фербер, 2012.
5. Азизходжаева Н.Н. Педагогик технологиялар ва педагогик маҳорат. – Т.: ТДПУ, 2006.
6. Зеер Э.Ф. Психология профессий. – М.: Академический проект, 2003. (Лидерлик компетентлиги бўйича).